

schut zich vaak moest manifesteren als een dwarsligger. Maar is dat zo verwonderlijk als je om je heen ziet, dat de schoonheid van Nederland keer op keer bedreigd en aangetast wordt? Vele jaren is Heemschut vrijwel de enige organisatie geweest, die daartegen zijn stem verhef. Dat daarbij wel eens wegen bewandeld of methoden gebruikt werden, die sommigen onwelgevallig waren, is misschien niet te rechtvaardigen, te begrijpen is het wel. Een kat in nood maakt nu eenmaal rare sprongen.

Om een ander beeld te gebruiken: Heemschut is de luis in de pels van al degenen, particulieren en overheden, die het in hun macht hebben Nederland mooi te houden of te maken. Heemschut staat daarin tegenwoordig niet meer alleen, maar hij heeft wel het spit afgebeten. Dat blijft de grote verdienste van de 70-jarige jubilaris.

Heemschut is niet de oudste organisatie, die zich bekommert om onze monumenten. Anderen waren voorgegaan, zoals de Oudheidkundige Bond en Oud-Leiden om er maar enkele te noemen. Velen zijn gevolgd. Ons land is nu vele tientallen verenigingen, stichtingen, genootschappen enz. rijk, die min of meer op hetzelfde terrein als Heemschut werkzaam zijn, hetzij dat zij hun zorgen over een speciale categorie monumenten uitstrekken, zoals Menno van Coehoorn, De Hollandsche Molen en de Vrienden der Geldersche Kasteelen, hetzij dat zij zich regionaal of lokaal de zorg voor de schoonheid van de stad en landschap aantrekken.

Het is lange tijd als een bezwaar gevoeld, dat al deze organisaties gescheiden plachten op te trekken, waardoor zij nauwelijks een vuist konden maken, zelfs veelal niet ernstig genomen werden. Anders gezegd: de monumentenzorg in Nederland heeft nauwelijks een achterban, die bereid en in staat is met vliegende vaandels en slaande trom het Binnenhof op te trekken en zoveel lawaai te maken, dat in 's lands Vergaderzaal nu eindelijk eens meer dan incidentele aandacht aan de monumentenzorg besteed wordt. Zover zal het waarschijnlijk wel nooit komen en daartoe leent het onderwerp zich wellicht ook niet. Maar toch werd het hoog tijd de handen ineen te slaan om front te kunnen maken tegen die krachten in de samenleving die, indien hun geen halt toegeroepen wordt, verdere aantasting van de schoonheid en van de leefbaarheid van ons land tot gevolg zullen hebben. Daarom is het goed, dat nu al weer verscheidene jaren gele-

den de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM) in het leven is geroepen als overkoepeling en bundeling van al die vele organisaties, die zich ieder op hun eigen wijze uiteindelijk voor hetzelfde doel inzetten. Dat Heemschut in de NCM een belangrijke plaats inneemt, behoeft geen verwondering te baren.

Er is sedert 1911 veel ten goede veranderd.

Er is een Monumentenwet; er zijn een Rijksdienst en een Rijkscommissie voor de Monumentenzorg; er zijn gemeentelijke monumentenbureaus, steeds meer gemeenten hebben een monumentenverordening; monumentennota's van provincies en gemeenten verschijnen aan de lopende band.

Kortom, de belangstelling voor monumenten en voor monumentenzorg is vooral in de laatste jaren sterk gegroeid en groeit nog steeds. Dat zou kunnen leiden tot de gevolgtrekking, dat Heemschut zijn werk gedaan en zijn tijd gehad heeft.

Niets is minder waar.

Er moge dan meer belangstelling en aandacht gekomen zijn voor de leefbaarheid van Nederland, waarin de gebouwde omgeving tegenwoordig een plaats heeft gekregen gelijk aan die, welke 'groen' al lang inneemt, waakzaamheid blijft geboden. Er zal altijd een waakhond nodig blijven, die aanslaat, wanneer onverlaten ons erf trachten binnen te dringen.

Het staat Heemschut op het lijf geschreven die rol te vervullen, al 70 jaar en nog 70 jaar.

Een belangrijke verjaardag

Heemschut

wie de 70-jarige een geschenkje wil aanreiken, hier volgt het gironummer 124 362.

Vitaliteit bestendigen

door **H. J. L. Vonhoff**,
commissaris der Koningin in de provincie Groningen; voorzitter van de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (N.C.M.).

Bond Heemschut 70 jaar. Voor iedereen die geïnteresseerd is in monumenten een reden om na te gaan, wat dat voor de monumentenbescherming in ons land heeft betekend. Het aandeel van de Bond Heemschut is daarin immers niet gering geweest. Zonder andere belangrijke verenigingen en organisaties op dit gebied te kort te doen kan geconstateerd worden, dat Bond Heemschut en monumentenzorg synoniemen zijn geworden. Het is niet onbegrijpelijk, dat in

het eerste deel van deze eeuw de behoefte is ontstaan om zich met de bescherming van onze bebouwde omgeving te gaan bezig houden. Het zit dan in die tijd in de lucht. Zo wordt het niet alleen met betrekking tot onze gebouwde rijkdommen ervaren, ook de natuurbescherming vindt ongeveer in die tijd (iets eerder) haar eerste organisatorische grondslagen. De taak van de Bond Heemschut is geëvolueerd, parallel aan datgene wat in de totale milieusfeer zich voltrekt, van wekker tot organisator van bescherming op grote schaal. Zo is monumentenbehoud steeds meer monumentenbescherming geworden. Niet in de eerste plaats

De heer Vonhoff ontvangt de Woudrichem-map uit handen van voorzitter Hoegen (1973).

een museale, maar veel meer een totale omgevingsactiviteit. Deze ontwikkeling is niet verbazingwekkend met een groeiende bevolking, in dit weinig in oppervlakte toegenomen land. Zeker nu de mensen zich bedienen van technische hulpmiddelen (zoals de massale motorisatie) die zowel het natuurlijk als het bebouwd milieu bedreigen. De taak, die ons trekt om schoonheid en cultuur te behouden, is er daardoor niet lichter op geworden en er is dan ook geen enkele reden om aan te nemen, dat wat dat betreft de handen zullen kunnen blijven rusten.

Daarbij is het van essentiële betekenis, dat bij voortduring gestreefd wordt naar een verbreding van de ledenbasis om de Bond Heemschut ook in de toekomst een hecht fundament te geven. De centrale plaats die de bond inneemt in de monumentenbescherming maakt dat tot een breder belang dan het enge verenigingsbelang zou zijn.

Anders gezegd: De gezondheid van de Bond Heemschut is indicatief voor de gezondheid van de gehele nationale monumentenbescherming.

Ik ben mij bewust, dat dit niet klinkt als een zorgeloos felicitatiewoord maar daar is in deze tijd allerminst reden voor. Op allerlei manieren blijft ons bebouwd bezit bedreigd. Niet alleen de slopershamer, die traditionele vijand, maar ook de financieel economische toestand heb ik daarbij op het oog. Ik denk niet alleen aan het subsidie-systeem, maar evenzeer aan de hoge rentestand, die voorfinanciering bemoeilijkt en de totale krapte aan geld, die eigenaren tot pas op de plaats manen als zij restauratie-activiteiten overwegen.

Krachtige inzet voor de monumenten in de particuliere sector, gesteund door een actieve organisatie, is nu nog veel meer geboden dan zeventig jaar geleden. Daarom is het goed dat de Bond Heemschut dit jubileum gebruikt om weer eens aandacht voor zichzelf te vragen. Aandacht voor zichzelf betekent in dit geval een belangrijke culturele dienst aan onze gehele bevolking. Het monumentenbestand in Nederland kan het zonder toegewijde vrienden die zich van professionele steun op hoog niveau verzekeren, niet stellen. Daar ligt een belangrijke taak voor de Bond Heemschut. Het is overigens geen slechte zaak dat van een zeventig-jarige organisatie nog steeds steeds weer zo'n grote inspanning wordt gevergd. Dat prikkelt de vitaliteit. Die vitaliteit van de Bond Heemschut moge onze monumenten levend houden.

Samenwerking

door: **J. E. van der Wielen**,
journalist: oud-redacteur van
Heemschut.

Wij maken grote reizen om dingen te zien, waarop wij in onze eigen omgeving geen acht slaan.

Plinius

Toen de Romeinse auteur en geleerde bovenstaande woorden in het begin van onze jaartelling neerschreef, heeft hij waarschijnlijk niet gedacht aan monumentenzorg; misschien wel aan monumenten, die de Romeinen ons in ruime mate hebben nagelaten: een culturele, architectonische erfenis, waarop we niet zuinig genoeg kunnen zijn. Helaas zijn de geslachten na Plinius zich daarvan lang niet altijd bewust geweest, met name niet t.a.v. later tot stand gebrachte monumentale bouwwerken. De verwoestingen, die oorlogen in de loop der eeuwen vooral in Europa hebben aangericht en in onze gewesten bij voorbeeld de Beeldenstorm, zijn eigenlijk met geen pennen te beschrijven. Onze twintigste eeuw heeft door twee wereldwijde oorlogen bijkans onvoorstelbare verliezen aan bouwkundig erfgoed geleden. Maar ook onverschilligheid met name in de Lage Landen heeft een schade veroorzaakt, die niet meer goed te maken is. Het blijft de grote verdienste van Victor de Stuers, die in 1873 in zijn beroemde Gids-artikel op dit laatste aspect van het ontbreken van respect voor ons bouwkundig erfgoed heeft gewezen en in ons land de stoot heeft gegeven voor het behoud van